

אהבתה את בנה הנולד לה תופסת את כל לבה ואינה משאירה מקום  
 כלשהו לאהבה אחרת, עד שאין היא מסוגלת לקיים בימים אלה את  
 "ואהבת את ה' אלקיך וכו' ובכל נפשך" (שם ו, ה). לא כל אם  
 בישראל היא משיעור קומתו של יעקב אבינו עליו השלום, שבשעה  
 שפגש את בנו יוסף אחרי כ"ב שנה של אבל לא נשק לו ולא נפל על  
 צואריו, כי לא היתה שעתו פנויה לכך. הוא קרא או "שמע".  
 הוא השליט אהבת ה' על אהבת הבן (ראה רש"י בראשית מו, כט).  
 ומכיון שלבה של היולדת תפוס כל כולו באהבת הבן עד שאין בו  
 מקום גם לאהבת השם — בזה טומאתה. במקום שאין אהבת השם  
 אין טהרה. ובמקום שאין טהרה יש טומאה. אין חלל ריק בנפשו של  
 אדם. או טהרה יש בה או טומאה.

1  
 האיוני  
 של עניי

והמהר"ל ז"ל מפרג בספר גור ארי מפרש שלא היה זמן ק"ש כלל  
 רק עבודת הצדיקים כך הוא שבזמן שבא לו שמחה והשועה גדולה מתעורר  
 לבו תיכף להדבק ביוצרו להללו וליחדו ולהדבק באהבתו ית' אשר חננו וגמלו  
 הטובה הזאת, ולכן באותה שעה שפגע בו יוסף התעורר יעקב אבינו לקרות  
 ק"ש ליידו ליוצרו ולקבל עול מלכותו בשמחה ובאהבה, וזה היפך ממש  
 מאנשים הפשוטים אשר קי"ל דהתן פטור אפילו מק"ש החיובית לפי שאינו  
 יכול לכוון ואמרינו בספ"ב דברכת "דאנן סהדי" דלא מצי מכוון, ואצל הצדיקים  
 אדרבא בזמן מרום פסגת השמחה או מכוין בתוקף יותר ויותר בקריאת הק"ש  
 בכלות הנפש.

2  
 ייכ  
 פ  
 ע"י

אבל באמת י"ל ע"פ האדמו"ר מקוצק בדברי הגמרא  
 (בתחלת תענית ב.) דג' מפתחות לא מסרו הקב"ה אלא נמצאים בידו וחד  
 מנייהו הוי חי' נמצא דלידה א"א בלי השראת השכינה ובלי פתיחת  
 המפתח על ידו יתברך וא"כ כל מקום שהי' השראת שכינה ונעלם הוי  
 נפילה המביא טומאה וזהו כעין מה שהסבירו שיש טומאת מת דכיון  
 דבשעת מיתה היתה באותו הגוף נשמה טהורה וחלפה ועברה ממנו  
 מתדבקים החיצונים באותו מקום שהי' שם קדושה של נשמת ישראל  
 שנפח בו הקב"ה וזהו המביא לטומאה למת וכמו"כ י"ל דגם בלידה הוי

3  
 ייכ  
 פ  
 ע"י

נפילה כזו בשעת שעברה מעלי' השכינה. ולמדנו מזה דכל מקום שהי' שם  
 קדושה יתירה והיה בא נפילה דהוי מיתה במקצת יש שם טומאה וצריך  
 להתעורר שלא יפול לגמרי אלא יעבור בהדרגה. ושמעתי מספרים בשם  
 הבעש"ט שאמר לאחד מתלמידיו שאם רוצה לראות עבודת איש פשוט  
 יביט אחרי כפרי אחד, והתלמיד החליט לשכות סמוך לאותו כפרי ולתהות  
 על קנקנו ולהביט אחריו ולראות מעשהו אם רבו הבעש"ט שבחו כל כך,  
 ויהיה בימי השבת והוא הולך אחריו בליל שב"ק ורואה עבודה פשוטה  
 מאד אכילת סעודה ככפרי פשוט וכן חוזר הדבר למחרתו ביום השבת  
 תפלה פשוטה ואכילה פשוטה ושינה אחת"צ ועומד ומשתומם לדעת על  
 מה שלחו רבו הק' לעמוד על פסיעותיו, אבל בעת תפלה המנחה בביהכ"נ  
 והנה הכפרי הולך ומזמין עשרה מתפללים שילכו אחריו לביתו ויאכלו  
 ביחד סעודה שלישית עם זמירות כנהוג, וכאן התלמיד שואל הכפרי מאין  
 לך מנהג כזה לאכול סעודה שלישית דוקא עם עשרה אנשים בצוותא, ויען  
 הכפרי לו קבלה היא מאת אבי ע"ה כי צריכים להיזהר בשעת יציאת נשמה  
 של כל יהודי שיהיו עשרה אנשים שם ויאמר וידוי ביחד ומאד יש להקפיד  
 על מנין בשעת יציאת נשמה וכיון דבשעת הסעודה השלישית מתפטר  
 האדם בעוד כמה רגעים מהנשמה יתירה שהי' לו בשבת ע"כ הוא מקפיד  
 שיהי' מנין בשעת יציאת נשמה היתירה והבין התלמיד כמה נתרשם  
 הבעש"ט.

11  
 ←

16

21

26

ג) דעה דדיוק כק"ל

י"ד (4) י"ג י"ב

... לא תחוש בשר ובחומר. אל תחוש על רעך רעה (משלי נ טו). זה שמפרש טעם שלא לחוש בשר ובחומר לפי שהשור מעלה גרה והחומר אינו מעלה גרה, וכשיראה השור מעלה גרה יהיה סבור שהוא אוכל ומצטער. וזהו אל תחוש על רעך רעה, שגורם לחומר שתחוש על רעהו רעה:

בעל הטורים  
ו רבן יונה או תור, בכל מקום מקדים תורים לפני יונה חזן סכאן, לפי שאינו מביא אלא אחד ואם ימצא יונה לא תקח תור לפי שכן זוגו מתאבל עליו ואינו מדורג לאתר (פסי' הקיא ס"ב ואם פן השוק):

ודע דהא טלג גורו חכמים על מילה בשבת מחשש שמא יעזיר סכין ד' תמות ברה"י כמו שנערו בשופר ולולב, הוא משום דכתיב וציוס ודרשין ואפילו בשבת, והוי כמו שכתוב מפורש בתורה דהיינו שבת מפני המילה, וקיי"ל לדברי המפורש בתורה להיתר אין כח ציד חכמים נאסרו מטעם נזירה כוונתו.

י"ד  
י"ג  
י"ב

ב) חקפ"ה

...: (ה) אין חוקעים בשופר. משום שמא יטלנו צידו לילך אלל בקי לגמור ויעבירו ד"ח ברה"י וספקה המזרחי בי"ט נמי נגזר שמא יתקן כלי שיר וסחריך בזה ולכסוף לא תי' כלום ולטע"ז דקול השופר לא ייסן לשיר אלל לתקועי של מלוס. ע"כ לא גזרו כן ועוד י"ל לתרץ דאין להס לגזור ולטקור לגמרי ד"ת שאותה לתקוע ציוס זה בשלמה בשבת לא מתעקר לגמרי כיון שגלה שבת תוקעין בי"ט וגרעה שזה בכלל מה שטעמו סייג לתור' ולא לעבור על ד"ת דזהו לעבור על ד"ת לעקרו לגמרי ונמ"ע יתח עוד מ"ש ב"י בשם סר"ן מ"ש מילה דחיה שבת ולא גזרי' שמא יעביר התינוק ד"ח ברה"י ותי' לחלק בין זה לזה בדוחק ולפי מ"ש יתח דסתור' רבנא בפ"י וציוס השמיני חפ"י בשבת לא רלו לעקור ד"ת בפ"י משום גזיר' משום

יג, ב) אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת, והיה בעור בשרו לנגע צרעת והובא אהרן הכהן. ובהעמד הביא בשם זזה"ק דאדם משמעו חשוב [אתם קרויים אדם ואין עכו"ם קרויים אדם], ויש לתמוה הא צרעת באה על חטא לה"ר וכבר אמרו חז"ל נאמר חמשה פעמים תורה גבי צרעת ללמדך שכל המספר לה"ר כאילו עובר על חמשה חומשי תורה, והרבה האריכו בגנות לה"ר ויתר העבירות שבאו עליהן צרעת כגון צרות עין ועוד, ולמה מציירת התורה דין צרעת באדם חשוב.

ג)  
ש"ס  
פ"ג

והנה בתורה שבע"פ האריכו לבאר הסבות שגורמות צרעת בעור האדם, נגעי בתים, נגעי בגדים, אבל בתורה שבכתב אין מזה כלום כי אם רק רמו מצורע — מוציא רע, צרעת — צרות עין, והלא העיקר הוא לעמוד על שורש חטא שמביא לידי צרעת ולפרוש מלה"ר ומרכילות ומצרות עין וכדומה לזה, והיה לתורה שבכתב להאריך בגנות לה"ר, ובפרשת תזריע מצורע לא נאמר אפי' הל"ת של לה"ר כי אם בפרשת קדשים כתוב לא תלך רכיל בעמך.

והנראה בזה שגדלות האדם אינו נמדד בזה אם יש לו נגעים או אין לו נגעים או אם לומד מוסר או אינו לומד מוסר, אלא אם עושה תחבולות להיטהר מנגעיו, ולפעמים אם ילמד הרבה ולא יתקן מעשיו הרי הוא בבחינת שחכמתו קודמת למעשיו, שאין חכמתו מתקיימת.

אדם — אדם חשוב הוא — כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים, שמחפש רפואה לנגעיו, וכופה את עצמו לבא לכהן, מי שתפקידו לרפאות בני"י מדברים המזוהמים שמוזממים את רוחו ונשמתו ומטמאים אותו, לרופא רוחני, ומגלה את נגעיו, זהו אדם חשוב, וזהו העיקר, ואידך זיל גמור בתורה שבע"פ. ואם מתחלה קשה לו לבא, ובא כאילו בעל כרחו, והובא — ע"י אחרים, אבל לבסוף יבא מעצמו כי בנפשו הוא כדה"כ או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן ובא — מעצמו — אל הכהן, ואז כבר ידע לו סבת הנגע, והגנות והחורבן שלה"ר גורם.

וכדברי המגיד מדובנא כי המספר לה"ר אינו יודע גדול הרעה שהוא מביא למטה וקטרוג למעלה, וכמה גדול כח הדיבור להזיק ולחבל, מה עשה הקב"ה הוא מענישו בנגעים ועושה אותו „מצורע“, והנגעים כידוע מטמאות רק עפ"י דבור של הכהן היינו אם יאמר הכהן טהור יהיה טהור ואם יאמר טמא יהיה טמא, ללמד אדם דעת כח וגבורתה של הלשון, כי החיים והמות ביד הלשון, ולכן מפרש ואומר הכ' זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן, ומזה ידע ויבחן גודל כחו של הדיבור ולא יקהל עוד על פיו להוציא דבור של הלשנה בשפתיו.

2

(ב) זאת תהיה תורת המצורע וגו'. הכתוב קראו מצורע משמע שהוא עדיין מצורע ואיך אמר ביום טהרתו כי אם הוא מצורע אין כאן יום טהרתו, ועוד איך קראו יום טהרתו קודם שאמר והנה נרפא כי קודם הרפואה אין כאן יום טהרתו, ומהו שאמר והובא אל הכהן כי והובא בעל כרחו משמע, ועוד שאח"כ סותר זה ואמר ויצא הכהן אל מחוץ למחנה משמע שהוא לא יובא אל הכהן אלא הכהן הולך אליו. ועוד מהו שאמר והנה נרפא נגע צרעת מן הצרוע פתח בשתיים וסיים באחת והל"ל מן הנגוע בצרעת.

וביאור הדבר הוא, כדרך שפירשתי למעלה פ' תזריע שהצרעת בא על עונות ידועים ושם המכה צרעת ושם המוכה מצורע, כי לשון מצורע מוציא רע שמוציא כל רעתו הנסתרת בקרבו אל החוץ לגלות רעתו בקהל ושם צרעת הוא לשון צרה רעה ר"ל רעה שהיא כצרה, כארז"ל (תגינה ה.) ומצאוהו רעות רבות וצרות שהם כצרות זו לזו כמו זיבורא ועקרבא, כי למכה זו אין תרופה בדרך הטבע כך לצרעת זה אין תרופה בדרך הטבע להודיעו כי יד ה' עשתה זאת, וצרעת נעמן יוכיח שנלאו חכמי הרופאים מלבקש לו תרופה וא"כ בהכרח ישיב אל לכו החוטא לסור מדרכו הרעה, ונגע שם העון שהוא נוגע בכבוד שמים כביכול או בכבוד הבריות. והצרעת מכריחו שבעל כרחו שלא בטובתו יובא אל הכהן לבקש ממנו רפואה לדעת מוסר השכל, כי אילו הלך מתחילה מרצונו לבקש תורה משפתי כהן ולהיות מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום ושלא לשלח מדנים בין אחים בשוט לשונו אז לא היה צורך לצרעת זה, ומאחר שלא עשה זה מרצונו בהיותו בריא אולם, (תהלים עג.) הנה עכשיו והובא אל הכהן בעל כרחו לבקש ממנו דרך התשובה. וזה"ש זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו. כי ביום שיחדש לב טהור בקרבו ויקבל עליו לשוב בתשובה בו ביום יובא בעל כרחו אל הכהן ללמוד ממנו דרך ה', ולשון והובא אינו מדבר בהעתק ממקום למקום אלא מדבר בהעתק לבו מן הדרך הרע אשר היה בו אל הדרך הטוב והוא שיקבל עליו להתקרב אל הכהן ולבקש תורה מפיהו ועל זה אמר זאת תהיה תורת. ואח"כ משקבל עליו להיות טהור המחשבות וטהור עינים מראות ברע אזי ויצא הכהן אל מחוץ למחנה והנה נרפא נגע אותו עון שגרם לו הצרעת מן הצרוע מזולתו ולא יכול לומר מן הנגוע שהרי העון מעשיו גרמו לו והוצרך לומר מן הצרוע, להורות שהרפואה הצפופה באה לו מצד שהיה צרוע כי הצרעת הכריחו אל התשובה ואע"פ כן הקב"ה מקבל תשובתו אע"פ שנעשית על צד ההכרח. וההעדר הכרוך בתשובה כזו תמצא מבואר לקמן פ' וילך בע"ה על פסוק ומצאוהו רעות רבות וצרות ע"ש.

8  
כ"ה  
כ"ה

9  
היה כ"ה מברך

10  
כ"ה י"ג מברך

11  
"מעשה ברובל אחד שהיה מחזר בעיירות הסמוכות לצפורי והיה מכריז ואומר מאי בעי למובן סם חיים, אודקין עליה ר' ינאי הוה יתיב ופשט בתורקליניה שמעיה דמכריז מאן בעי סם חיים א"ל תא סק להכא זבון לי א"ל לאו אנת צריך ליה ולא דכוותך אטרח עליה סליק לגבי הוציא לו ספר תהלים הראה לו פסוק מי האיש החפץ חיים מה כתיב בתריה נצור לשונך מרע סור מרע ועשה טוב א"ר ינאי אף שלמה מכריז ואומר (משלי כא) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו א"ר ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט עד שבא רובל זה והודיעו מי האיש החפץ חיים לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם זאת תהיה תורת המצורע תורת המוציא שם רע"

1  
עוד מראה לפרש ע"ה להיות שכלתת כפי העצם הכוונה תהכהו מעפשות וזיכוס בגוף ותגבורת המרה אשר תתגבר בחדס ועשה רשם בצנורו, ודבר זה יסויצנו העצבון גרות הלז ושמןון השכל, והרפואה הטבעית לזה היא הרחקת העצבון ועניוים המרהיבים לבו של אדם ומשמחים אותו, וזהו צבוא נגע צרעת על האדם יכול אדם לומר כי חולי טבעי הוא אשר יקרה לאדם, ובאמור לו כי הוא זה בשביל לשון הרע לא יאמין ולא יליק בדברים, לזה נתחכם אל עליון וזה (לעיל י"ג מ"ה) שיסגר המעורר צדד ישב וצדדו יוכיו קרועים ורשאו יוכיו פרוע ועל שפם יעשה, ודברים אלו הם כפי הטבע נגדיים לרפואת סיבת הנגע והדרכה וילודו הנגע מזה, ובאשר יראה האדם שבגס שעשה דברים אלו שבס נגדיים אעפ"כ על ידי שררה השופה והתורה העלתו כי נעמו אשר פשע לשונו גילה הנגע את עינו וישב מחטלתו ויעבר לשונו ויראה כי הפך הנגע את עינו צדד ידע ויוכיח כוונה ברורה שלא צא לו הנגע אלא ללד שדיבר לשון הרע, וזהו אומרו זאת תהיה תורת מוליא שם רע, והכרת הדבר והכחחו צוים עוברתו ה), שבגס שעשה דברים נגדיים לחוליו מזהר אעפ"כ נטרה, צדד ידע כי תורת לשונו הרע הוא זה ולא מקרה הטבעי כחושצי מחשבות און וישמור פיו ולשונו, וזהו מה שנמר אומר גרפא נגע הצרעת מן הצרוע (פ"י מן הצרוע צדד רפואתו שש ורפא לו:

3

ועל דרך אחר כראה לי הנה צריך לבבין בקרא דאחר שאמר נאור לשוכך מרע ושפתוך מדבר מרמה. מסיים לבסוף בקש שלום ורדפהו מאחר שכבר הזכירו שישמור לשוט ושפתיו אפי' לדבר על חבירו פשיטא שיכתי' לו שלום וכבר מוזכר ועומד על כך אבל כ"ל לפרש כי לא די במה שלא ידבר על חבירו ויהי' לו שלום עם אנשים, אלא שצריך להשתדל ולעשות שלום בין אחרים ולא יראה ברע וכמדת אהרן ע"ה אהב שלום ורודף שלום ועשה כל השתדלות לעשות שלום בין איש לרעהו וצריך להוכיח אחרים שישמרו לשוכם ושפתיהם, והיינו דמוזכר תחלה נאור לשוכך מרע וכי סור מרע שלא יעשה רע ויהי' שב ואל תעשה, אלא ועשה טוב שיעשה גם טוב בפועל ויבקש לעשות שלום בין אחריי ח"ש בקש שלום ורדפו ובמדרש בקש שלום ממקומך ורדפו ממקום אחר הכונה שמעשה השתדלות לעשות שלום בכל המקומות כמדת אהרן וא"ש הקרא, ואומר כי זה הי' וקשה לרי ינאי בקרא על אריכות וכפלת הענין כמ"ש, והנה האי רובלא הלך ממקום למקום והגריז מאן צעי סמי לחיים וכי ועשה השתדלות והתעורר לבנות בני אדם בכל מקום ומשבתם שיעשו שלום וישמרו לשוכם ופיהם ועל ידי הרוכל הנזכר ליה התעורר די ינאי כי לזה כיון דוד המע"ה באריכות דבריו ובסוף דבריו התבין לעשות כמחכמת הרוכל הזה לבקש ולרדוף שלום ממקום אחר וזה שאמר מימי לא הייתי יודע פשוטו של מקרא הזה עד שבא האי רובלא וגם זה נכון:

(11)  
 י"ג רפ"ה  
 י"ג רפ"ה

(12) מנחת אברהם

1 מן הסיבות העיקריות שעבודה זו של שמירת הלשון היא מן הקשות שבמקדש, משום שנדמה לנו שהרוצה לשמור פיו ולשונו מן המתמיהין הוא, ואין לו מנוס אלא להיות מן המוזרות בלבנות, להיות שתקן ומסתגר ולהתרחק מחברתם של הבריות, והאדם מטבעו נרתע להיות כזה, הלא דרכו וטבעו של האדם לחפון בחברתם של הבריות, להתרועע עם חברים מקשיבים וליהנות מחברתם.

6 אך כל הנחה זו בטעות יסודה, יכול אדם להיות בעל לשון, ולשמור פיו ולשונו, כבר העיד בנו של החפץ חיים על אביו הגדול שמרבה היה לדבר עם אנשים, איש שיח היה, וכל שיחו ושיגו קודש לה'.

זה היה החידוש של רובל זה, וכך דרכה של עבודה זו, לא לשתוק נצטוינו, אלא להרבות בדברי קודש בתורה ובמצוה, ובאהבת הבריות ובשבחן, ולהרבות בדברי אהבת תורה ואהבת הבריות לקדש שם שמים.

1 "ואת תהיה תורת המצדע", ואמרו במדרש: "תורת המוציא שם רע", כלומר: שהנגעים באים על לשון הרע. וכן: "ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות", ובמדרש: "יבוא הקול" — שהצפרים הם בעלי קול — ויכפר על הקול". וכן ברש"י: "לפי שהנגעים באים על לשון הרע, לפיכך הזקקו לטהרתו צפרים שמצפצפים תמיד בצפצוף קול".

6 שלש דרגות לדבור: חיוב ושלייה ואפס. הדבור החיובי הוא זה של תורה: "ודברתם בם". "ולמדתם אתם וגו' לדבר בם", ושל תפלה וכיוצא. וכן הדבור שבין אדם לחברו: דברי שלום ואמת, דברי אהבה וריצוי. הדבור השלילי הוא זה של איסור ועבירה, כמו: "מברך" את השם וכיוצא. וכן בין אדם לחברו: לשון הרע ורכילות וכדומה. ועל זה נאמר: // "מנות ותיים ביד-לשון". החיים זה הדבור החיובי, והמות הוא זה השלילי. והממוצע ביניהם — האפס. ושני מובנים לו: א) הדבור בדברי תורה והבל, דברי רוח שאין בהם ממש; ב) השתיקה והדומיה. המובן הראשון, כל שאין בו שום תועלת כל שהיא, אף הוא מביא הפסד ונוק. השתיקה עומדת בממוצע בין החיוב להשלילה. "סייג לחכמה שתיקה".

16 סייג הרי זה גדר, שחוצץ ומפסיק. תועלתו של הגדר — לשמור מהמזיקים, כמו שגודרים כרם וכיוצא. אף השתיקה היא רק גדר לשמור מדבורים האסורים, אבל אין בה כשהיא לעצמה תועלת בחיוב. גם אויל מחריש חכם יחשב". להאויל השתיקה היא החכמה, שכן האויל אם ידבר, הלא דברי סכלות ידבר. על הכתוב: "האמנם אלם צדק

(13)  
 ענין  
 ומחשבים

1 | תְּדַבְּרוּן<sup>11</sup>, אמרו בגמרא: "הַאֲמַנְסֵם אֱלֹס", מה אומנותו של אדם בעולם הזה, ישים עצמו כאלם. יכול אף לדברי תורה? תלמוד לומר: צֶדֶק תְּדַבְּרוּן<sup>12</sup>, וברש"י שם: "אומנות יפה היא האילום, אבל צדק, אותו תדברון, והוא שכתוב בקהלת<sup>13</sup>: 'עַתְּ לַחֲשׂוֹת וְעַתְּ לְדַבֵּר'".

"מה תקותו — אמרו בגמרא<sup>14</sup> — של מספר לשון הרע? יעסוק בתורה, ששנאמר<sup>15</sup>: 'מִרְפָּא לְשׁוֹן עֵץ חַיִּים'. כלומר: לא די שיחדל מלדבר לשון הרע. ודאי, האפס טוב יותר מהשלילה. אבל לא זוהי תשובתו של מי שחטא בדבור השלילי. החיוב נגד השלילה — זוהי התשובה. ולכן: 'זאת תהיה תורת המצדע', שיעסוק בתורה. ושתי צפרים מביא: אחת שוחטים ואחת משלחים. הצפרים מצפצפים ומזמרים בקול, ולכן השחוטת מרמזת על הפסקת הדבור האסור, על שתיקה מהדבור השלילי, והמשולחת מרמזת על ההשתמשות בדבור החיובי. 'יבוא הקול ויכפר על הקול'".

(14)  
pe

\* \* \*

1 | ועוד טעות גדולה בינינו המקשה עד מאוד לעלות במעלות הסולם של שמירת הלשון, חושבים אנו שעבודה זו תחלתה וסופה בשמירת הפה והלשון, ולא היא, כי תחילת עבודה זו ועיקרה בעין טובה וברוח נמוכה, עיקר עבודה זו בלבו של אדם היא ולא רק בפיו, עיקרה של עבודה זו לראות "במעלות חברינו ולא בחסרונם" (כלשון הרה"ק ר' אלימלך מליז'ענסק בתפלתו הידועה).

(15)  
ממ  
לע  
pe

6 בעל העין הרעה, בעל הרוח הגבוהה המלא בזעף ובתרעומת על כל אחד ואחד, הדואה בחסרונו של כל אחד ואחד וב"מעלותיו" שלו, קשה יהיה לו מאוד מאוד לשמור את פיו ולשונו, לבו הרעה תכריחנו לדבר סרה על חבריו בפירוש או ברמז, לא כן בעל העין הטובה ורוח הנמוכה, הלא תגעל נפשו הטהורה בלשון הרע ורכילות, וכי מה לשה"ר יש לו לדבר כשאינו רואה אלא בטובתן של ישראל.

\* \* \*

11 כמה יש להתרחק ממדה רעה זו, הלא מלבד חומר החטא שאמרו חז"ל שהוא שקול כנגד ג' עבירות חמורות שבתורה, כתבו עוד רבותינו הראשונים שיש בה סגולה מופלאה שהמדבר סרה בחבירו, כל מצוותיו של המדבר נזקפות לטובת זה שדברו עליו, והעבירות של זה שדיברו בגנותו חלות על ראשו של המספר לשה"ר.

(5)